

SLOVENSKI UČITELJ

Glasilo slovenskih
teljskih in kate-

krščanskih učiteljskih
društev.

Bogu srce
Mladini moč
Domovini zvestobo

Štev. 6.
Leto XVI.

Natisnila Katoliška tiskarna v Ljubljani.

Vsebina:

Laž med šolsko mladino. A. Čadež	121
Iz otroških ust. L. Koželj	127
Biblične zgodbe in najsvetejši Zakrament. J. Kramar	128
† Marija Vider. M. Štupca	131
Nadzorstvo. Arhangelj	134
Verstvene vaje. A. Čadež	136
Katehetski vestnik: Katehetsko gibanje	138
Katehetske beležke	138
Zgledi, uporabni pri katehezi	139
Učiteljski vestnik: Učiteljske vesti	141
Vzgoja	142
Raznoterosti	143
Slovstvo in glasba	144

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 krone. (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 5 K; naročnina in članarina za »Društvo slovenskih katehetov« 5 K; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 6 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema:

Uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.

Urednika: A. Čadež, katehet v Ljubljani; Fr. Jaklič, nadučitelj, drž. in dež. poslanec.
Natisnila Katoliška tiskarna. — Oblastem odgovoren Ivan Rakovec.

Slovenski Učitelj

Glasilo slovenskih krščanskih učiteljskih
in katehetskih društev.

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slov. katehetov“.

Letnik XVI.

V Ljubljani, 15. junija 1915.

Štev. 6.

Laž med šolsko mladino.

(Ref. na kateh. konf. dne 13. jan. 1915.)

A. Čadež.

Vzgajaj mladino za resnicoljubnost in odkritosrčnost! Ta zahteva spada gotovo med glavne postulate zdravega vzgojeslovja. Danes pogrešamo bolj kot kedaj toli potrebnega socialnega zaupanja prav radi tega, ker se je marsikje resnicoljubnost preselila iz človeške družbe. Kdo ne uvidi, da je to huda rana, ki jo je treba z združenimi močmi lečiti in celiti! Vzgojati resnicoljubne značaje, je gotovo eminentna naloga vsake, osobito krščanske šole, ki bo s tem prizadevanjem ogladila pot za druge čednosti, saj pravi pregovor: Veritas virtutis comes — resnicoljubnost je spremljevalka čednosti.

Število vestnih ljudi s častno besedo, jasnim pogledom in plemenito možatostjo mora zopet rasti. Zato je pa važno vprašanje: Kako doseči, da bo vsaj mlada generacija vzljubila resnico in zasovražila laž.

Vzgoja za resnicoljubnost ni tako težko delo. Vsa skrivnost je v tem, da se vzgojitelj zna in tudi hoče prilagoditi nagonu resnicoljubja, ki je otroku tako vrojen, da čuti ne le zaupanje in pogum, marveč tudi hrepenje, povedati vselej odkrito ter brez strahu resnico.¹

Že možat človek ve, kako hitro ga navda izkušnja, da bi tajil, ali da bi besedo zasukal in olepšal, kar misli, da mu ni v čast, ali da bi mu utegnilo škoditi. Otrok pa še nima ne one samostojnosti in spoštovanja samega sebe, ne onega etičnega spoznanja, ki je potrebno za vsako možato priznanje; zato pa vpliva vzgojitelj velikokrat uničevalno na otrokovo resnicoljubnost, ako nastopi in prihrumi proti njemu liki vihar, ko hoče preizkusiti njegovo trdnost. Vzgojitelj naj se poniža do otroka, ki bo tako rad priznal resnico, če bi se mu le ne otežilo priznanje. Učitelj bodi opora, ki ob nji drevesce lepo in naravnost kvišku raste; vez pa, ki pritrdi otroka na to oporo, bodi medsebojno zaupanje. Če je vzgojitelj sam odkrit, pošten, časten mož, ki ne pozna hlinbe, ter ne dela ničesar samo na videz, spoznajo tudi otroci, da se na njegovo vestnost lahko zanesejo, in s tem je položen obenem temelj zaupanju in odkritosrčnosti gojencev.

Vzgojitelj mora najprej imeti dobro voljo, kar pa še ni vse; prisvojiti si mora tudi vpogled v dušeslovje otrokove duše. Laž se pojavlja

¹ Psychologie der Schullüğe. Pharus, 1910, št. 7.

pri otrocih v raznovrstnih inačicah. Strokovnjaki¹ naštevajo štiri vrste otroških laži: 1. fantastično, 2. patološko, 3. egoistično in 4. uslužno (heroično).

1. Fantastična laž.

Fantastičnega otroka, ki je za lastno ali zunanjo sugestijo zelo do vzeten, ne moremo dolžiti, da bi imel namen varati, ali da bi se zavedal varanja, ko izpove neresnico. Njegova »laž« se naslanja na kako sugestijo, ki je pa vsebinsko napačna. »Laž« nazivljemo take napačne izpovedi samo z ozirom na poslušalca, ki ne pozna otroške duše ter smatra neresnične izjave za laž. Faktično je pa izjava napačna vsled tega, ker se otrok slabo spominja, ali ker stvari ni prav popolnoma zaznal; nebrzdana domišljija in pa močna sugestija pa zavedeta otroka v nepravilno izpoved. Vsakdo ve, kako površno in negotovo otrok opazuje, še bolj površno pa ohrani vtise v spominu; enako nezanesljivo in pomanjkljivo je potem tudi to, kar izpove. Ako ima pa živo domišljijo, ustvarja s pomočjo nezadostnih vtisov slike, ki se z resničnostjo nikakor ne skladajo.

Neovrzna resnica, da so otroške izjave odvisne od nebrzdane domišljije in od sugestije, naj vzgojitelja opominja, da kolikormožno mirno in objektivno izprašuje, ako hoče dobiti v razredu tiste, ki so kaj zagrešili. Recimo: Nekaj šolskih dečkov se je lovilo po žitnem polju. Učitelj vpraša: »Kdo jih je videl?« — »Jaz.« — »Je-li bil tudi kdo iz mojega razreda zraven?« — Učenec razmišlja. Učitelj ga prekine, da bi mu pomagal, ter reče: »B. je bil gotovo tudi zraven,« ter imenuje prvega nerodneža v razredu. Pod vtisom tega določujočega vprašanja se izvije iz ust tožitelja počasen »da«, ker se je spomin na zadnjo nerodnost združil s kakim prejšnjim dogodkom, pri katerem je bil tudi B. navzoč. B. taji. Trditev tožitelja je pa čedalje odločnejša. Njegova zmotna asocijacija se ga je docela oprijela. B. je ponedolžnem kaznovan. Ako pa dokaže svoj »alibi«, pade sum na tožitelja, da je po krivici tožil, da je lagal iz škodoželjnosti, da je obrekoval.

Vzrok vsemu je neprimerno in naglo vprašanje učiteljevo, ki je vplivalo sugestivno, namreč: »B. je bil gotovo tudi zraven.« Sugestivno vplivanje deluje včasih prav kakor hipnoza. Telesni in duševni slabiči ter taki, ki imajo podedovana nagnjenja, se temu vplivu težko ustavljajo.¹

2. Patološka laž.

Lažnivost je pri otrocih včasih kot nekaj bolealnega; nekateri imajo že od rojstva nagon, da vse pretiravajo. Vzrok so pa tudi starši in odgojitelji, če se premalo prizadevajo, da bi otroci vestno in s premislekom odgovarjali. Ali niso otroške tožbe v šoli več ali manj pretirane? »Ta-le me pa z m e r a j t e p e . . .« — »P. mi pa v e d n o n a g a j a . . .« Tako se navadno glase otroške tožbe. Prvo, kar se na to odgovori, bodi: »To pa že ni res, da bi te vedno tepel . . .« Patološka laž ima svoj izvor dostikrat v živčevju, če je oslABLJENO, ter v fizičnih nedostatkih, kakor tudi v pode-

¹ Dr. Aich: Kinderlügen.

dovanih napakah. Dostikrat se pojavlja pri n ravstveno pokvarjenih in histeričnih otrocih. Histerija nastopi pri deklicah včasih že v prav zgodnji dobi. Iz malenkosti napravljajo cele spletke, iz majhne slabosti — hudo bolezen itd.

V nekem zavodu se je med poukom nenadoma onesvestila učenka srednjih let. Zdelo se je kakor da je božjastna. Tovarišice so pomagale kolikor so mogle in znale. Pride zdravnik. Zapovadujoče ji zakliče: »Vstani!« Učenka se namah zravna. — Po izjavi zdravnika, ki je bil vznevoljan, da so ga klicali, je dotična učenka histerična. Vsekako je bilo v »napadu« nekoliko pretiranja, torej laži v vedenju.

Fantastične in patologične laži ne kaže s kaznovanjem preganjati; tu je treba potrpežljivega vzgojitelja, ali pa zdravniške pomoči. V dvomu je treba pa počakati in kazen odložiti.

3. Egoistična laž.

Egoistična, sebična laž ima dva vira: deloma izvira iz slabosti in spatenosti, deloma jo pa povzroča lakomnost, častihlepnost, nevoščljivost, strah pred ljudmi, sramežljivost, boječnost, napačna vljudnost¹ itd.

Šolsko mladino zavede v to laž hrepenenje po kaki prednosti, častilakomnosti, pohlep po uživanju, še večkrat pa boječnost ali pa sramežljivost.

Največkrat naletiš v šoli na laž v sili; to je takozvana šolska laž, ki pa ima domovinsko pravico že v rodni hiši. Vzrok te laži je navadno strah pred kaznijo ali osramočenjem.

Za nas je važno vprašanje, kako bi se dala taka laž preprečiti in zatreti. Vsak skrben vzgojitelj bo predvsem pazil, da se zlo sploh ne prikrade med mladino, da odstranja vsak povod za razne pogoške, posebej še za laž. Čim bolj bo znal preprečiti zanikarnosti, zamude, nerednosti, lenobo in druge otroške in dijaške pomanjkljivosti, tem manj bo prilike, da bi učenci iskali varstva in pomoči v lažnivosti.

Povod za laž je pa včasih učitelj sam, ako zbuja s svojim nastopom in ravnanjem v učencih le strah, namesto da bi si pridobival ljubezen in zaupanje. Učitelj, ki je čmeren, nerazsoden, razburljiv, ki avtomatično kaznuje, si bo težko pridobil zaupanje otrok; vsako nerednost bodo skušali zakriti s pogrinalom laži. Če pa otrok vidi, da mu je učitelj dobrohoten in odkrit prijatelj, ki sicer obsoja vsak napačen korak, vendar ga pa tudi presoja s stališča otroške slabosti in lahkomišljenosti, ga satan, ki je oče laži, ne bo tako hitro premotil, da bi si jezik omadeževal z besedo neresničnosti. Zmagali bodo uprav nasprotni motivi, ki branijo, da bi učitelja nalagal.

Že pri izpraševanju ali zasledovanju kake nerednosti ali nerodnosti mora učitelj previdno vpoštevati otroško slabost. Z modro opreznostjo ter rahločutnostjo bo le pospeševal odkritosrčnost otrokovo. Lahko je zbeganemu otroku dokazati laž, težje je laž preprečiti; vrhunec pedagoške ljubezni in skrbljivosti pa je, vcepiti slabotnemu otroku ne samo zaupanje in pogum, marveč celo voljo, da želi resnico povedati.

Da vzgojitelj ložje prepreči lažnivo govorjenje, ne sme otroku s svojim odbijajočim ravnanjem vzeti poguma. Če na primer reče: »Tebi tako nič ne

¹ Pharus l. c.

verjamem,« mu s tem izpodbije zadnji nagib za odkritosrčnost. Ako pa reče začetkom kake preiskave: »Ne res? Na-te se lahko zanesem, da boš govoril resnico,« potem bo otrok dobil zaupanje, strah bo izginil; izpovedal bo po resnici, kajti prijatelj prijatelju ne bo lagal. — Recimo, da bi otrokov zanikajoč odgovor pričal o njegovi notranji nemirnosti, naj se mu reče: »Vidim, da nisi miren. Vprašal te bom ob koncu ure, pa mi boš prav odkrito povedal, kako je bilo. Ne res?«

Na ta in podoben način gojenca pridobiš, da se izogne laži, kajti njegovo srce je dostopno za vsako prijazno besedo; vedel bo pa tudi za bodoče, kaj je njegova dolžnost.

Slednjič ne bo odveč, če opozorim, da je za dober izid kakšne preiskave zelo važno, kako vzgojitelj izprašuje. Vsa vprašanja morajo biti psihološko pravilna in spretno formulirana; zato se je karmoč izogibati vprašanj, ki se z njimi takorekoč na jezik položi kratek odgovor »Ne« ali »Nič«. Umestna so taka vprašanja, ki zahtevajo, da mora gojenec misliti in preudariti, preden odgovori. Spreten vzgojitelj zna obtoženca kar na mah v besedi ujeti. Slučaji, kakor sledeči, se dostikrat namerijo: Porednež, ki mu otroci očitajo kako nerodnost, se hoče lepega narediti, da sam vstane ter se pritožuje, češ: »Ta-le pa pravi, da sem jabolka kradel, pa jih nisem.« Učitelj hitro poseže vmes: »Kje si jabolka kradel? ...« Kaj rado se zgodi, da porednež nehote pove, kje je izvršil tatvino. Učitelj je s tem razkril dve napaki: tatvino in laž, ki se je z njo nerodnež hotel izogniti očitaniu. Kako bo ravnal z njim, to je delo njegove pedagoške spretnosti.

Najbolj se boje otroci telesne kazni, osramočenja pred razredom in zapora. Če torej mali grešnik vé, da se za prestopok, ki bi ga lahko prikril z lažjo, ni bati takoj zapora ali osramočenja, je s tem izpodbit precejšen del skušnjave za laž zlasti pri tistih otrocih, ki so npravno že pokvarjeni ter vsled tega močno vdani lažnivosti ter bolj občutljivi za kazen.

Tudi druge vrste egoistične laži je treba z resnostjo preganjati. Ako učenec ne mara povedati resnice, češ, da učitelja to nič ne briga, ali pa zato, ker ga zaničuje, imenujemo tako laž — kljubovalno laž. Z otroki, ki so take narave, je treba previdno ravnati ter poizvedeti, koliko je vzgojitelj sam kriv tega nesoglasja. Vsekako bi bilo zelo neprevidno, če bi kdo hotel trmo in kljubovanje s silo zlomiti. Najbolje je počakati, da se pokaže, če je učitelj sam kriv, da se je razrahljalo zaupanje učenčevo do njega. Z učencem ne kaže ravnati ne preveč osorno, ne preveč prijazno, ampak pravično; izogibati se je pa treba vsega, kar bi podžigalo mržnjo učenčevo do učitelja.

Najgrša je ona laž, ki izvira iz preišljene škodoželjnosti; ima večinoma obenem znak obrekovanja. Sovraštvo, zlobnost, želja po osveti in prevzetnost so spremljevalci in spremljevalke tega spaka. Za to zlobnost bi se pa že prileglo kako hujše strahovanje, samo učitelj bi moral to poprej zadostno motivirati, kar ne bo koristilo le lažnivcu in obrekovalcu, marveč njemu samemu, da se ne bo vdal preveliki razburjenosti in da kazen ne bo prehuda; obenem se bo pa ves razred prepričal,

da učitelj ni kaznilno orodje lastne razburjenosti, ampak zastopnik nrvnega reda.

4. U s l u ž n a l a ž .

Ta laž se ne loči dosti od laži v sili; razlika je le v tem, da lažnik v sili zanikuje svoje lastne napake, zamude in pomanjkljivosti, uslužna laž je pa naročena od drugih. Nemci jo radi tega imenujejo »Dienstlüge«. Povod tej laži je odvisnost od staršev ali predstojnikov, ali pa ljubezen, sočuvstvo ter prijateljstvo do bližnjega, součenca i. dr. Otrok v takem položaju je pravzaprav med dvema stoloma: ali pride navzkriž s svojo vestjo in odkritosrčnostjo, ali pa z zvestobo in ljubeznijo do bližnjega. Tukaj kazni ne bi bila umestna, pač pa ljubezniv pouk, ki bo pripomogel, da bo mogel učenec s pravega etičnega stališča rešiti neprijetni konflikt.

U s l u ž n o l a ž bo zalotil učitelj dostikrat pri učencih, ki imajo tako brezvestne starše, da otroke uče, kako naj z lažjo zakrivajo svojo površnost in lenobo: ker so zamudili pouk, zanemarili nalogo itd. Ako se otrok izgovarja z boleznijo matere, očeta ali koža drugega, pa učitelj dvomi nad resničnostjo, naj se skuša učitelj z neprisiljenimi vprašanji prepričati, koliko je resnice na tem. Če je bila laž naročena, bi bilo priporočati, da učitelj pokliče očeta ali mater ter pove, kako hude so lahko posledice take pedagogike. Da se sme in celo mora tudi otroku z vso resnobo poklicati v spomin krščansko resnico: »da je treba Boga bolj slušati, kakor katerega koli na zemlji,« je umevno. Ne bilo bi pa modro, ako bi učitelj pred vsem razredom kazal nerazsodnost in nepremišljenost staršev.

Posebna vrsta uslužne laži je laž, ki jo zasledimo dostikrat med zvestimi prijatelji. Nekateri jo označujejo za »heroično«; toda s tem nazivljanjem se dela »heroizmu« velika krivica. Dva učenca sta n. pr. zakrivila kaj kaznivega. Enega takoj zalotijo; ta pa taji, da bi bil njegov prijatelj sokriv, ker meni, da terja to od njega zvestoba in prijateljstvo. — Tudi ob takih prilikah ni prav lahko poseči v konflikt, ki nastane v duši gojenčevi. Le spreten pedagog bo dvomljivca speljal na pravo pot.

* * *

E t i č n i m o m e n t i v b o j u z a r e s n i č n o s t .

Pedagogika uči, kako naj vsako zlo, torej tudi laž preprečujemo; kako naj odstranjamo vse, kar bi povzročalo, pospeševalo in navajalo v laž; ako pa nam je opraviti že z dejstvom, nam daje zopet pedagogika navodila, kako je treba lažnika privedi do spoznanja, kako ga poboljšati. — Gojenci naj se pa tudi prepričajo, kako veliko vrednost ima odkritosrčnost in resnicoljubnost; nasprotno pa naj spoznajo, da lažnivost ne uide kazni in prokletstvu. Moralno poučevanje o tem spada v prvi vrsti v delokrog katehetov; a tudi svetni učitelji imajo dovolj prilike (n. pr. pri zgodovini), da utrjujejo gojence v resnicoljubnosti. Kjer so otroci lažnivosti močno vdani, bi kazalo tekom enega meseca parkrat v tednu ob početku pouka žrtvovati pet do deset minut takim razgovorom ter otroke opozarjati, naj zvečer razmišljajo, če so čez dan morda kaj pretiravali ali napak

povedali. Vsak otrok naj bi se vprašal po vzroku (zakaj je lagal), potem pa si naložil primerno kazen.

Prvi dan takih razgovorov naj bi otroke prepričal, da imajo lažnivci dostikrat sami g m o t n o š k o d o, ne pa koristi, če si pomagajo z lažjo. Že majhna laž — to poudarja pedagog Foerster — veliko škoduje značaju; človeku odtrga neko dobrino, ki jo je težko nazaj dobiti. — Otroci bodo sami potrdili, da izgubi rokodelec zaupanje, da ga opuščajo naročniki, če ne prinese obljubljenega o pravem času in če potem navaja polno malovrjetnih izgovorov, zakaj se je zakasnil; nasproti pa se prikupi trgovec in obrtnik, ki pravočasno in pošteno postreže. — Ob drugi priliki se lahko pojasni, da otrok že s prvo lažjo izgubi zaupanje pri starših in učiteljih; nehote se ljubezenska vez med njimi raztrže. Razkol, ki nastane, se ne dá tako hitro poravnati. Mati jame zapirati predala pred otroki ter spravlja previdno vsak vinar, kajti »otrok, ki laže, tudi krade«. — Lažnivost raste od dne do dne, če se ji človek odločno ne upre. Laž morda trenutno koristi, ali zakrije nepoštenost, prav tako, kakor morfij samo za trenotje olajša bolelost; dušno stanje lažnivca je pa čedalje slabše. — V življenju svetnikov, v zgledih iz zgodovine najdemo najkrepkejše motive za utrditev odkritosrčnih značajev. Mladina naj občuduje krščanske mučenike: Ena sama laž bi bila zadostovala, pa bi bili deležni bogastva in časti, pa bi bili zamenjali smrtno mučenje z zlato prostostjo in svetno slavo. A tega niso storili — resnicoljubni in bogaboječi junaki. — Tudi sv. spoved in sv. obhajilo je dobro omenjati kot pomoček zoper lažnivost, saj je v sv. obhajilu »kruh močnih«, saj je v sv. obhajilu posvečen tudi jezik, ki naj ga človek potem ne zlorablja več v greh.

Vzgojitelj pa bodi tudi sam mož resnice. Namenoma ne sme nikjer in nikoli pretiravati, zasukavati, olepšavati. Govorjenje njegovo naj bo jasno brez dvoumnih izrazov. Ako se je zmotil, naj odkrito in možato prizna in popravi. Pri krščanskem nauku naj katehet vestno uporabi vse pomočke, da zastudi in zabrani laž. Poudarja naj božjo vsevednost, slika naj, kako ostudna je laž: »Lažniva usta so pred Bogom gnusoba« (Salomon pr. 12, 22). Posebej naj se potruzi, ko obravnava VIII. božjo zapoved in zgodbo o Ananiju in Safiri. Morda ne bo napačno, če prilično izpregovori tudi kaj več o takozvani »konvencionalni laži«, o sv. Nikolaju, o pravljičah in o laži v šali.

Žal, da dostikrat domača kriva »vzgoja« vse podere in uniči. Kolikokrat matere uprav v boljših rodbinah uče otroke kar sistematično lagati: Mati se možu laže, laže se, ko dobi vsakojake obiske: vse to otroci čujejo in vedo, pa jo seveda tudi posnemajo. Gorje svetu radi pohujšanja!

Kdor se trudi, da vsaj med mladino preprečuje lažnivost, da lažnive elemente poboljšuje, da vzgaja resnicoljubne značaje, naj bo prepričan, da je velik dobrotnik človeške družbe!

Iz otroških ust.¹

Ludvik Koželj.

Dušeslovna veda se peča tudi z vprašanjem, v koliko se je zanašati v gotovih slučajih na človeške predstave in spomin in v zvezi s tem na razna izpovedanja, zlasti na izpovedi prič pred sodiščem.

Ali so izpovedanja olikanih, razsodnih in poštenih ljudi popolnoma zanesljiva? Zadnji čas dokazujejo, da ne vselej in da se le prepoğosto opažajo tudi pri takih ljudeh nejasnosti in netočnosti, da, celo neresničnosti.

Nadvse pa so presenetljiva otroška izpovedanja. Docela neverjetno se zdi marsikomu, da bi bilo uprav pri otrocih toliko neresnice, da bi rodila domišljija toliko napačnih predstav. Otroku so že od nekda vse verjeli, češ, saj je nedolžen, majhen, on ne pozna laži. Še danes so starši, ki svojim otrokom vse verjamejo. Prav vsled tega nastane mnogo nesrečnih prepиров in tožbâ med sosedi, ker matere ali tudi očetje svojim ljubljénčkom vse preveč verjamejo. Včasih so otroke jemali celo v sodne dvorane kot priče. Opiraje se na njihovo nedolžnost, je verjelo sodišče otroškemu izpovedanju in obtoženec je bil morda prav vsled tega ponedolžnem obsojen. Danes se dogaja le bolj poredkoma, da bi otroke klicali pred sodišča, ker so uprav otroška sodišča dokazala, da so otroci kaj nezanesljive priče.

Dostikrat pride do sporov tudi med rodno hišo in vzgojitelji, ker nekateri starši brezpoğojno verjamejo, ne da bi se prepričali, če je res, kar prinese otrok iz šolske sobe.

Ni dolgo tega, kar sem bral v nekem časopisu o temle slučaju: Neka učenka je pravila svojim součenkam in staršem, ko je prišla domov iz šole, da jo je zaklenil učitelj v šolsko sobo; obdolžila je tudi učitelja nenravnosti. Vsi ogorčeni so ovadili starši učitelja sodišču. Ker ni bilo nobenih drugih prič, so učitelja že malone obsodili. Tik pred obsodbo pa se izkaže, da se dotična šolska soba sploh zakleniti ne dá. Preiskovalni sodnik še enkrat strogo zasliši deklico, ki je jokaje priznala, da si je vso stvar izmislila zato, da se je s tem ponašala pred svojimi součenkami.

Dobro je bilo, da je deklica v tem slučaju priznala sama neresnico. Večkrat se pa dogaja, da rodi v otrocih take žive predstave le bolna domišljija. Zgodi se, da otrok dolgo časa neti in redi take žive predstave; končno samemu sebi verjame, da je bilo vse res tako in trdi venomer isto, ne da bi se dal prepričati.

Tudi enaka izpovedanja več otrok niso vselej merodajna. Kdor količkaj pozna otroka, vé dobro, kako bujno domišljijo ima. Često si izmisli kdo kar nalepem, da je videl kje kaj groznega; s tem hoče zastrašiti svoje tovariše. Novica se širi hitro od otroških ust do ust, sleherni ji še kaj posebnega pridene, tako da naposled res zraste iz komarja konj.

¹ Ta sestavek je v zvezi s prejšnjo razpravo, zato je najbolje, da sledi takoj na tem mestu. — Ur.

Lani so prihajali otroci nižje skupine več dni zoporedoma vsi za-sopljeni in prestrašeni v šolo. Učiteljica je postala pozorna in jih vprašala, kaj da jim je? Na vsa usta so ji hiteli pripovedovati, da jih v staro-grajskem gozdu preganja vsak dan črn mož. »Kje ste ga pa videli?« »Kraševčeva Micka ga je videla, kako se je skrival za drevesom.« Jerma-nova Anica, ki je prav takrat šla v šolo, je že videla, kako ji je žugal; a tretji pove, da je tekel celo za njim. »Kakšen je pa bil?« vpraša dalje učiteljica. »Kučmo je imel na glavi,« pripoveduje Francek. »Saj ni res,« se oglasi Malijeva Urška, »črno ruto je imel čez obraz.« »Kdo vam je pa pokazal tega moža?« »Šešketov Miha ga je videl prvi,« se oglasio. Poklicani Miha, znan porednež iz višje skupine, je smeje priznal, da ni ničesar videl, ampak je hotel s tem le zastrašiti mlajše šolarčke.

To je eden malih slučajev, ki sicer ni povzročil kakih večjih nezgod, vendar kaže, kako hitro so uverjeni ti mali ljudje, da so videli sami vsi nekaj, kar je zrastle le v poredni domišljiji enega samega.

Današnji svetovni dogodki, ki vznemirjajo odrasle in po njih tudi mladino, bodo rodili mnogo namišljenih junakov. En tak se je pojavil že zadnji čas v učencu Alfonzu Kosberle, o katerem poroča dunajska »Reichs-post« pod naslovom »die Phantasie eines Knaben«. Deček je trdil, da je rešil življenje dvema nemškima častnikoma na begu iz francoskega ujet-nišтва, da je odnesel mnogo pušk, bil povišan v poddesetnika in pred-stavljen celo cesarju. Imel bi dobiti za svoja junaštva celo železni hra-brostni križec prvega reda.

Tako živo je umel slikati deček svoje doživljaje, da so mu verjeli vsi in so pisali celo časopisi o tem.

Nato pa je izvedel Wolfov urad iz zanesljivih virov, da si je nade-budni dečko vse to docela izmislil.

Takih stvari nekateri pravzaprav ne prištevajo med laži v nrav-stvenem zmislu. Otroci, ki so v stanu izmišljevati si kaj takega, bolehajo takorekoč že na hysteriji in bi morali priti v zdravniško oskrbo. Tukaj niso vedno na mestu kazni, s katerimi bi hotel vzgojitelj privedi otroke na pravo pot.

Še najbolj si jih pridobi s tem, da občuje z malimi bolniki karmoč ljubeče, da se ga oklenejo z vsem srcem in mu zaupajo vse, kar jim teži drobna srca.

Biblične zgodbe in najsvetejši Zakrament.

J. Kramar.

Pri vsaki katehezi je potrebno, da govori katehet s potrebnim ognjem in navdušenjem; koliko bolj se mora to zgoditi, ko razlaga nauk o sv. Rešnjem Telesu, ki je naše življenje in naše vse. Prvo važno vprašanje je: kje, kdaj in kako je Jezus kak zakrament postavil. To velja torej tudi o najsvetejšem Zakramentu. To se pa more določiti le s pomočjo

zgodb sv. pisma. Kakor je Jezus najpreje obljubil Petru najvišjo cerkveno oblast, čez eno leto potem mu je pa isto izročil, tako je tudi zakrament sv. Rešnjega Telesa najpreje obljubil, čez eno leto je pa to obljubo izpolnil. Obljubil pa je Jezus najsvetejši Zakrament, ko je bil prvič čudežno nasitil veliko množico. To se je zgodilo koncem druge Velike noči Jezusovega javnega delovanja. Ta dogodek popisuje sv. Janez 6, 1—13. Pri-poveduje ga nakratko 34. zgodba sv. pisma: »Jezus obeta presv. Rešnje Telo.« Kratka vsebina tega je ta-le: Drugi dan po čudežu je našla množica Jezusa v kafarnaumski shodnici. Ko jih Jezus ugleda, reče: »Resnično, resnično vam povem: Iščete me, ne ker ste videli čudeže, ampak ker ste jedli od kruhov ter se nasitili. Delajte, ne za jed, katera mine, ampak za jed, ki ostane v večno življenje, ki vam jo dá Sin človekov. Jaz sem živi kruh, ki je prišel iz nebes. Kruh pa, ki ga bom jaz dal, je moje meso za življenje sveta.«

Ker so se judje prepirali med seboj, češ, kako nam more dati svoje meso jesti, ni hotel Jezus preklicati nobene besede, ampak je zažugal kazen, kdor ne bi jedel njegovega mesa in pil njegove krvi, rekoč: »Ako ne boste jedli mesa Sinu človekovega in pili njegove krvi, ne boste imeli življenja v sebi.« Plačilo pa je obljubil njim, kateri ga bodo uživali, rekoč: »Kdor pa je moje meso in pije mojo kri, ima večno življenje, in jaz ga bom obudil poslednji dan. Kdor je ta kruh, bo živel vekomaj.« Jezus torej porabi čudežno nasičenje, da obljubi množici boljšo jed, kakor je pa navaden kruh; od jedi preide na kruh, ki je njegovo telo.

Čez leto dni je obljubo izpolnil, namreč četrto Veliko noč svojega javnega delovanja, ko je pri zadnji večerji postavil zakrament sv. Rešnjega Telesa. Ta dogodek pripoveduje sv. Mat. 26, 26—28. Isto v kratkem obsega 65. zgodba sv. pisma: »Jezus postavi sveto Rešnje Telo.« Bistvene besede so: Po večerji vzame Jezus kruh, zahvali, posveti, razlomi in da svojim učencem, rekoč: »Vzemite in jejte, to je moje telo, ki se za vas daje.« Prav tako vzame kelih z vinom, zahvali, posveti, dá učencem in reče: »Pijte vsi iz njega, zakaj to je moja kri, ki se za vas preliva v odpuščenje grehov. To delajte v moj spomin!« Z besedami: »To je moje telo« je hotel reči: To, kar držim v roki in vam dajem, je moje telo. V grškem tekstu se glasi: *τοῦτο τὸ σῶμά μου*. Torej čisto jasen izraz, ker ima evangelist Matevž kazalni zaimek, ki rabi tučaj za samostalniki kot subjekt. V grščini ima kazalni zaimek *ὅτος, αὕτη, τοῦτο* vedno predikativno mesto v razvrstitvi posameznih stavkovih členov (die praedikative Stellung). Ravno tako *τοῦτο τὸ αἷμά μου*, to, kar je v kelihu, je zdaj moja kri. Kakšno telo in kakšna kri? Apostoli so se lahko spomnili, kako jim je razlagal svojo trditev, da morajo jesti meso Sinu človekovega in piti njegovo kri. Rekel je takrat: »Ali vas to pohujša? Kaj pa, ko boste videli Sinu človekovega iti gori, kjer je bil poprej? Duh je, ki oživlja, meso nič ne hasne. Besede, ki sem vam jih jaz govoril, so duh in življenje.« Jan. 6, 62—64. — Že takrat jih je torej poučil, naj nikar ne mislijo, da bodo uživali njegovo telo v čutni obliki, ampak poduhovljeno, poveljčano telo bo njihova dušna hrana. V tistem hipu, ko je Zveličar izprego-

voril nad kruhom besede: To je moje telo, ni bil več kruh, kar je držal v rokah, ampak resnično njegovo živo telo. S svojo vsemogočnostjo je izpremenil notranje bistvo kruha v bistvo svojega telesa, ostala so pa vsa zunanja znamenja: barva, okus, duh itd. Ko je izpregovoril Jezus nad kelihom, v katerem je bilo vino, besede: To je moja kri, ni bilo več vina v kelihu, ampak njegova rešnja kri pod podobo vina. Torej samo bistvo kruha in bistvo vina se izpremeni v Jezusovo živo telo in njegovo živo kri tako, da ostaneta podobi kruha in vina neizpremenjeni. Ker je pa bistvo povsod isto, zato je tudi Jezus povsod isti, pod vsako, tudi najmanjšo podobo. Velik čudež, zlasti še zato, ker podobi kruha in vina po izpremenjenju nimata svojega podstata (substance). Pa božji Učenik je kot resnični Bog delal raznovrstne čudeže. Če je mogel v puščavi čudežno pomnožiti kruh, mogel je tudi kruh izpremeniti v svoje telo. Če je izpremenil v Kani vodo v vino, zakaj ne bi mogel izpremeniti vina v svojo kri!

Jezus Kristus je pa pri zadnji večerji opravil tudi prvo nekrvavo daritev nove zaveze, prvo sv. mašo, ker je posebej izpremenil kruh v svoje telo, posebej vino v svojo kri ter tako predočil svojo smrt na križu, katero je pretrpel že drugi dan. Daroval se je že pri zadnji večerji za nas na nekrvavi način pod podobama kruha in vina. To nam kaže v grškem tekstu tudi particip praesentis: *τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον, ἐκχυνόμενον*. To je moje telo, ki se že zdajle za vas daje, daruje; to je moja kri, ki se že zdaj za vas preliva, namreč na nekrvavi način pod podobama kruha in vina. Seve, da participi ne naznanjajo direktnega časa, ampak samo razmerje s predikatom vladalnega stavka; in sicer particip praesentis naznanja istodobnost, particip perfecti preddobnost in futuri zadobnost. Treba je torej pravi čas šele poiskati iz tega razmerja, če namreč primerjamo dejanje, ki je v participu, z glagolskim praedikatom vladalnega stavka. Vladalni stavek je pa oni, v katerem je participijalna, odnosno infinitivna konstrukcija. Če je torej v vladalnem stavku praesens, potem vsebuje particip praesentis sedanjí čas, ker le sedanjí čas je istodoben s sedanjim časom itd., kar velja zlasti za participijalne konstrukcije, ki zastopajo adverbijalne stavke. V našem slučaju zastopa particip praesentis atributni stavek, ki vsebuje eo ipso sedanjí čas. Dobro je, da je katehet zlasti v srednjih šolah izurjen v klasični grščini in latinščini.

Torej se je Jezus Kristus že pri zadnji večerji daroval za nas na nekrvavi način, namreč pod podobama kruha in vina, oziroma je opravil prvo sv. mašo v obednici zadnje večerje, ki je postala v tistem trenutku prvo katoliško svetišče. Miza v obednici, na kateri je Kristus opravil nekrvavo daritev, je bila prvi oltar. Po tradiciji je bila ta miza za časa Vespazijana prenešena v Rim ter se hrani v lateranski baziliki. Ta miza je iz cedrinega lesa, brez olupšav, prav preprosta; 3½ m je dolga, 1½ m visoka in 3 cm debela. Papeži so jo pokrili s srebrnimi ploščami, ki so pa bile večkrat pokradene. Poprej je bila pred oltarjem sv. Rešnjega Telesa, sedaj pa je spravljena v zakladnici. Tudi miza sv. Petra je še ohranjena. Napravljena je iz smrekovih desk; sedaj je že trhljena. Spredaj je vrezan križ, drugih olupšav nima. Papež Silvester jo je dal prenesti tudi

v lateransko baziliko. V začetku so se tudi drugi apostoli posluževali miz, na katerih so opravljali sv. mašo po naročilu božjega Učenika: »To delajte v moj spomin.«

Potem, ko je katehet razložil dve omenjeni zgodbi, bodo učenci jasno razumeli vsa vprašanja katekizmov o sv. Rešnjem Telesu, o sv. maši in sv. obhajilu. Brez zgodb pa bi bil ves nauk nejasen ter zelo težaven za učence. Zgodbe sv. pisma so torej eminenten nazorni pomoček pri katehezi, ker se vse naše spoznavanje začne pri čutnih zaznavah. S takim nazornim naukom učence stopnjema poučujemo, odnosno katehet poučuje učence po formalnih stopnjah.

Kar se tiče starosti obhajancev, je bilo v teku časa več raznih prememb. V prvih časih so obhajali že male otroke, brž po sv. krstu, češ da so najbolj vredni, da se evharistično združijo s svojim Stvarnikom. Pozneje je bila ta navada odpravljena, pripuščali so se k sv. obhajilu samo otroci, ki so prišli k pameti, da so mogli spoznati važnost tega dejanja. V novejših časih je bilo določeno dvanajsto leto kot najpripravnejša doba za prvo sv. obhajilo. Ali pokojni papež Pij X. je z dekretom »Quam singulari...« z dne 8. avgusta 1910 odločil, da naj se pripuščajo otroci k sv. obhajilu takoj, ko znajo ločiti sv. Evharistijo od navadnega kruha in so za silo poučeni. Odgovorni so za to duhovni pastirji, veroučitelji in starši. Razume se samoposebi, da se v tem ne dá določiti stalna meja starosti, ker so nekateri mnogo prej sposobni za to kot drugi; ali posebna želja papeževa je bila, da pristopijo otroci čim prej k sv. obhajilu.

Da pripravi katehet take male povoljno za sv. obhajilo, naj se poslužuje brošure: »Kateheze za prvence«, ki so prav primerne. Kateheze so tu izdelane. Ljubljanski škof je spisal nekaj podobnega, pa kateheze niso izdelane, ampak podano je le nekako navodilo k pripravi za svete zakramente. Majhen otrok res ne more še mnogo razumeti. Toda za večje učence bi bilo vse to premalo. Ves nauk je treba pozneje izpopolniti s pomočjo navedenih svetopisemskih zgodb in Srednjega katekizma, da učenci, šolo zapustivši, natančno razumejo in znajo ves nauk o najsvetejšem Zakramentu ter ga praktično izvajajo v življenju. Non scholae, sed vitae discimus.

† Marija Vider

zvesta članica „Slomškove zveze“.

Marija Štupca.

Oziraje se na željo blagopokojne učiteljice Marije Vider, naj se ne hvali njeno delo po časopisih, hočem tu podati le malo sličico naše dobre tovarišice, ki jo je tako nenadoma vzela smrt iz naše srede.

Najboljšo doto, ki jo more Bog dati otroku že v zibel, so dobri, krščanski starši. Gdč. Marija je bila prvorojenka vernih staršev. Rojena 1878. leta v Ljubljani je tudi tu obiskovala šole ter 1898. leta napravila zrelostni izpit na c. kr. učiteljišču. Bila je vesele, živahne narave, rada je

tudi pela. Najprej je službovala šest let v Loškem Potoku na Dolenjskem, potem štiri leta v Boštanju ob Savi, zatem pet let v Preski in od 1913. leta do smrti pa v Spodnji Šiški.

Učiteljevanje je bilo njeno veselje. Ljubila je šolo in otroke; v delu je iskala ter našla srečo in veselje. To je razvidno iz pisma, v katerem je prosila odlično osebo, naj ji pomaga priti v Šiško. Med drugim piše: »Rada bi še dolgo delovala med šolskimi otroki, ker me zelo veseli.«

Kakor mnogim učiteljicam, se je godilo tudi njej, da ni mogla dobiti na krajih svojega službovanja primerne hrane. Vsled tega je začela bolehati na notranjih organih. Tudi z očesi je imela težkoče; zbolela je na obeh tako resno, da se je bala oslepljenja.

Vkljub bolehnosti je z vso energijo svoje volje in oziraje se na pomoč od zgoraj delala v šoli in izven šole.

Vsa leta se je resno trudila za svojo nadaljnjo izobrazbo. Veliko denarja je žrtvovala za knjige in za drugo naobrazno čtivo. Čitala je s pridom; to je razvidno iz raznih zapiskov, ki si jih je delala, pa tudi iz skiciranih predavanj. Mnogo čtiva si je tudi izposojevala. Naobražena je bila zlasti v ženskih strokah: v kuhanju, šivanju in v gospodinjstvu. O počitnicah je obiskovala enkrat tečaj za risanje (po novi metodi) na učiteljsku v Ljubljani, drugokrat tečaj za prikrojevanje oblek in perila, zopet drugič za izdelovanje otroškega oblačila, da bi čim največ mogla ustreči šolskim otrokom.

Uspehe njenih trudov je priznal pohvalni dekret, ki ga je prejela l. 1909.

Gdč. Marija pa še ni bila zadovoljna sama s seboj. Stremila je še za širšim delovanjem. Zato se je — menda prva izmed slovenskih učiteljic — oglasila za tečaj bolniških strežnic, ki ga je priredila Vincencijeva družba 1913. leta. Vse počitnice je porabila v službi bolnikov. S koliko ljubeznijo je opravljala ta posel, kažejo besede, ki jih je rekla šest dni pred smrtjo: »Pri bolnikih sem še bolj srečna in zadovoljna nego v šoli. Zdi se mi, kakor da sem tu celo bolj zdrava.«

Karitativno delovanje je bilo sploh njeno veselje. Vsa srečna je bila bivaje v Šiški zato, da je mogla ob nedeljskih popoldneh sodelovati kot patronesa v društvu sv. Filipa Nerija. Naj je bilo vreme še toliko neugodno, ona je gotovo prišla. Pripeljala je navadno s seboj tudi več deklic iz delavskih slojev ter se radovala, da so tu v dobrem nadzorstvu ob nedeljskih popoldneh.

Zadnje, lanske počitnice je tudi opravljala vse pisarije namesto odsotne tajnice bosenskega odbora. Razpošiljala je »Peterčka« in se trudila s toliko odkritim veseljem za bosenske sirote, kakor bi sploh drugih opravkov ne imela. Tudi med letom je izdelovala s svojimi učenkami ročna dela, zlasti mnogo čipk za cerkveno perilo v prid bosenskega misijona.

Gdč. Vider je bila tudi zvesta hčerka Marijina. Bila je članica kongregacije za gospodične pri čč. oo. jezuitih. Ko je službovala v oddaljenih krajih, se je ob vsakem bivanju v Ljubljani oglasila v družbeni kapelici. O Veliki noči letošnjega leta se je kakor vsako leto udeležila duhovnih vaj. Ali je slutila, da se pripravlja na smrt? Ne enega govora ni izpustila.

Od izbruha vojske se je gdč. Marija oglasila kot bolniška strežnica pri Rdečem križu. Prideljena je bila garnizijski bolnišnici. Vsak prost čas, potem ko so zaprli šolo, pa ves dan, je bila pri ranjencih ter jim stregla z vso ljubeznijo. Kako odlična je bila kot strežnica, sem spoznala iz besed, ki jih je štirinajst dni pred njeno smrtjo izrekla druga učiteljica strežnica: »Če kdo, bo dobila izmed strežnic gdč. Vider zaslužni križec; ona je vedno pri bolnikih.« Dobila ga je, a ne na zemlji, ampak v večnosti, kar je bilo gotovo tudi po želji njenega skromnega srca.

Gdč. Vider je bolehala več let. Iskala je pomoči pri mnogih zdravnikih, zatekala se v iskrenih molitvah tudi k nebeškim zaščitnikom; dvakrat se je zdravila v Gradežu. Našla je le olajšanje, docela pa ni ozdravela. Dvakrat se je morala podvreči težki operaciji, tretjikat pa dan pred smrtjo.

Ona, ki je stavila predlog v Slomškovi zvezi, naj se zaprosi deželni odbor, da dovoli učiteljicam v bolnišnici drugi razred za plačilo tretjega razreda, se je morala vsled vojnih časov odreči tej udobnosti. Kupo trpljenja je izpila v svoji kratki bolezni do dna. Morda ji je Bog res izpolnil željo, ki jo je gojila in izrekla zadnji čas tolikrat: »Boga prosim, naj da meni trpeti, meni umreti, le brat-učitelj naj pride zdrav in nepoškodovan iz vojske.« Mlajši brat se je vrnil iz Karpatov nepoškodovan, Marija je pa legla v grob.

Skromnost, nesebičnost, požrtvovalnost brez izjeme, to so bile glavne poteze njenega značaja.

Ali naj še kaj povem o njenem duhovnem življenju? Vsaj nekaj! Čitala sem njene beležke iz duhovnih knjig, videla črtice za premišljevanja, ki si jih je izpisala iz knjig slavnih ascetov; veliko se je trudila, da bi dosegla vedno večjo stopnjo krščanske popolnosti. Veliko je trpela v svojem srcu, ker je do konca hrepenela po redovnem stanu. Toda nepremostljiva ovira je bila njena bolehavost, zato se je trudila, da živi med svetom kolikormoč popolno. Gotovo počiva zdaj njeno zlato srce ob Srcu božjega Učenika in se bodo izpolnile nad njo besede: »Tisti, ki so mnoge učili pravičnosti, se bodo svetili kakor zvezde.«

Pogreb blage naše tovarišice je bil dokaz, kako tudi svet priznava čast krščanskemu življenju. Vojaški oddelek in vojaška godba, gospa excelenca baronica Schwarz, soproga deželnega predsednika, kot predsednica »Patronaže sv. Filipa Nerija« in Rdečega križa, odlične gospe, gospodje in gospodične, trije kanoniki, zastopstvo deželnega odbora, več šolskih nadzornikov in veliko število izbranega občinstva je počastilo pogreb dobre Marije. A če bi vedela za to prej, bi se takega odlikovanja le ustrašila. Bila je preskromna. Meni pa je nehote prišlo na misel, kar sem slišala o Napoleonu. Nekoč je ta zmagovalec našel starejšega vojaka, navadnega častnika brez odlikovanja. Ogovori ga, rekoč: »Koliko let služite že v moji vojski?« — »Veličanstvo, deset.« — »Pri Lodi?« — »Zraven bil.« — »Pri Milanu?« — »Zraven bil.« — »Pri Mantovi?« — »Zraven bil.« — »Pri Slavkovu?« — »Zraven bil.« — In Napoleon potrka častnika na rame ter zakliče: »Bravo, moj general; veseli me, da sem

izvedel vsaj zdaj za vaše zasluge; hočem ti jih poplačati kakor zna le Napoleon.«

Nebesa so vedela za trude, napore in zasluge blage Marije Vider, ki tu na zemlji pač ni imela nič dobrega. A kjerkoli je bila kaka dobra stvar — je bila zraven. Nebesa so vedela za vse, kar je trpela na duši. »Njena duša je Bogu dopadla, zato je hitel, da jo vzame« in ji poplača, kakor le Bog zna.

Nadzorstvo.

Arhangelj.

»Mladost je norost!« ... S tem pregovorom se češče zagovarjajo napake in pogoški, zlasti tam, kjer gospoduje neurejena ljubezen in napačna popustljivost. Res je sicer, da se mora mlademu bitju marsikaj spregledati, vendar vsega se mu tudi ne sme dovoliti. Mladost ne sme biti norost. Temu reku bi mogel z vso odločnostjo potrditi ta ali oni hudodelnik, ki ga je norost spravila v nesrečo. Ako namreč mladosti pustiš vso prostost, se hitro pokvari srce ter utrdi v slabem. Človeka je torej treba že v mladosti priučiti na red, postavo, dolžnosti, premagovanje, kratko: treba ga je vzgajati telesno in duševno. Med raznimi vzgojnimi sredstvi, ki jih pedagog ne sme zanemariti, ima zelo odlično mesto tudi inšpekcija ali nadzorstvo.

Človek je od narave nagnjen k hudemu. To je stavek, ki ga ni moč zanikati. Sveta vera in lastno izkustvo ga dovolj potrjujeta. Naturalisti sicer trde obratno in zato odvrtačujejo vsako pozitivno vplivanje na otroka. Vzgoja naj zabrani samo vsako zunanje motenje na samolastni telesni in duševni razvoj človeške narave. — Vendar človeška narava je že sama v sebi, ne šele po iniciativi od zunaj nagnjena v hudo. Skrben vzgojitelj se mora torej ozirati na oboje. Svojega gojenca mora čuvati pred zunanjim zapeljevanjem, pa tudi paziti na njegovo notranje življenje. Priučiti ga mora, da zmagavno gospoduje čez slabo poželenje in se dá voditi razumu, ne pa omahljivi volji. V dosego tega namena ne zadostuje nadzorstvo samo, katero naturalisti edino vpoštevajo za vzgojo, ampak rabiti se morajo še drugi pripomočki. Moderna pedagogika se itak moti glede človeka in njegovega namena, zato tudi ne uvaža, kar je potrebno za vzgojo.

Predpogoj dobre vzgoje je namreč: poznavanje človeške narave, in cilja, ki je določen človeku. Krščanski vzgojitelj se mora z obojim dobro seznaniti. Vendar njegovo delovanje ne bo uspešno, ako se še posebej ne poglobi v naravo svojih učencev. Vsak človek ima namreč kakšno posebnost. Ta individualnost se ravna po različnosti duševnih darov in nagnjenj, po spolu, po temperamentu, narodnosti, starosti etc. Bolj ko pedagog pozna svojstva izročene mu dece, toliko lažje dovrši svojo težavno nalogo. Prezreti pa nadalje tudi ne sme razmer, ki v njih žive in se gibljejo njegovi mali. Zanj posebno velja ta-le modri izrek: »Povej mi, s kom se pajdašiš, in povedal ti bom, kdo si.« — Do individualnega spoznanja človeške narave

in do okoliščin, ki v njih bivajo gojenci, se je mogoče edino povzpeti z marljivim in modrim opazovanjem, z drugo besedo: z dobro inšpekcijo.

Nadzorstvo torej ni odveč; naj se ne smatra za nadležno muko, ali morda za kako uslugo, ampak za delo, ki je z vzgojo nujno spojeno. Vestna inšpekcija namreč zabrani mnogo hudega, obvaruje deco pred lahkomišljenostjo in otroško površnostjo, navaja k marljivosti, vztrajnosti, premagovanju, kratko: pomaga vzgajati značaje, zveste državljane in dobre katoličane. Seveda do teh uspehov ni mogoče priti z nadzorstvom samim, kajti nadzorstvo nudi vestnemu učitelju le ugodno priliko, da z milo ali trdo besedo, z obrazom, z očmi ali kako drugače, bodisi direktno ali indirektno, javno ali skrivaj popravi, izboljša ali utrdi, kar je z opazovanjem zasledil pri gojencu. Le nekaj konkretnih slučajev!

Pred ukom in med odmori vlada mir v šoli; zvezki so snažni in lični; zunaj otroci lepo pozdravljajo; na cesti ni vpitja, ne pretepa, v cerkvi ne šepetanja in suvanja — disciplina je vzorna; napredek dovoljen; odkritosrčnost na obrazu. Vsakdo je vesel takih otrok! — Odkod pač te vrline v šoli in zunaj nje? ... Učitelj biva rad med otroki, jih opazuje in svari, hvali in graja, jih dobro nadzira. Vidite, korist dobre inšpekcije! — Kakšna morala, disciplina, kakšen red vlada tam, kjer se zanemarja ali celo opušča inšpekcija, govori jasno žalostna izkušnja. Da, reči smemo, da je nadzorstvo ne samo koristno, ampak naravnost potrebno; brez njega se ne more dobro vzgajati. — Naj dodam še nekaj podrobnosti o tem predmetu!

Vesten vzgojitelj porabi vsako priliko, da oddaljuje ali oddaleč, očitno ali skrivaj opazuje sebi izročeno deco. Seveda se ne zahteva od nikogar, da bi kot stražnik gledal po otrocih. Nadzira se namreč dostikrat kar mimogrede. — Na sprehodu srečaš otroke; postoj in poglej za njimi! Zunaj zaslišiš vpitje; stopi k oknu! Ob nedeljah in praznikih izpolnjuj krščansko dolžnost v družbi mladeži. Pri šolskih veselicah in igrah bodi na straži etc. Skrben pedagog uravna vse tako, da se seznanj z vedenjem, nagnjenjem, lastnostmi in z razmerami svojih gojencev. Večjo pozornost je seveda treba posvetiti opazovanju v šoli: med poučevanjem, pred ukom in po pouku. Dobro disciplinirana učilnica je le tam, kjer se dobro nadzira. Pravilo vsakega učitelja bodi: »Ne puščaj brez potrebe in sile nikdar otrok samih v šolski sobi; tudi med odmori bodi navzoč! Oddihljaj med urami za otroke in zase obrni tako, da boš med njimi.«

Še nekaj se zahteva za dobro nadzorstvo, namreč stik učiteljev z ljudstvom onega kraja, kjer službuje. Po ljudeh spoznaš občno mnenje, šege, lastnosti svojega okolišča. Marsikaj ti po takem kontaktu postane jasno, kar bi ti sicer ostala neumljiva uganka. Gotovo ni priporočljivo, še manj pa vzgojno, ako učitelj ali učiteljica le prihaja in odhaja iz kraja, ko se šola začne oziroma konča. Tak pedagog je pač najemnik, nikakor pa ne pastir pri svoji čredi, v svojem razredu.

Ako želiš v šoli imeti disciplino in uspeh pri učencih, pri ljudstvu ugled, ljubezen pa pri svojih višjih, bodi marljiv v nadziranju. Dolžnost je lahka, žrtev majhna, korist velika!

Verstvene vaje.

A. Čadež.

Omenjalo se je že, da se je — po sporočilu lista »Reichspost« št. 27 t. l. — neki Puchold, ki se mu je bila prisodila kazen radi tega, ker se njegova šoloobvezna hčerka ni udeleževala verstvenih vaj, pritožil na državno sodišče.

Državno sodišče je izreklo — kakor so javili časopisi — sledeče mnenje: »Pravica svobode in vesti, zajamčene v državnih temeljnih zakonih, se — v kolikor se tiče otroka — ni kršila, ker otrok teh pravic nima; pač pa se je kršila v državnih temeljnih zakonih zajamčena pravica pritožnika, in sicer radi tega, ker se v šolskih postavah dela razloček med verstvenimi vajami in med verstvenim poukom. Sila se more uporabljati zoper očeta le glede šolskega obiska in verstvenega pouka; za to pa, da bi bil oče primoran pošiljati otroka v cerkev, manjka postavne podlage.«

V št. 2. našega lista smo bili pojasnili, da je isto sodišče nedavno poprej v enakem slučaju razsodilo uprav nasprotno. Takrat (9. aprila 1913) je državno sodišče priznalo, da se ni kršila ne glede pritožnika, ne glede otroka v členu 14. drž. zak. zajamčena pravica svobode vere in vesti.

§ 14. drž. temeljnega zakona, ki ga »cerkve- in bogaboječi« državljanji tako radi navajajo za svoje namene, se glasi: »Nihče se ne more siliti k cerkveni pobožnosti, ako ni podložen kakemu drugemu, ki ima čezenj postavno upravičeno oblast.«

Ta »drugi« je seveda oče otrokov, ki je upravičen, da kljubujočega otroka prisili, če ne mara prihajati k verstvenim vajam. Omenjeni člen drž. zakona pa očetu nikakor ne daje pravice, da bi smel otroka odtegovati verstvenim vajam.

Šolski otrok ima poleg tega »drugega« (očeta) še nekoga »drugega«, ki ima postavno upravičeno oblast nad njim, namreč šolska gosposka.

Veznik »in« znači, da sta oba spojena pojma (veronauk — verske vaje) enakoveljavna in torej enako obvezna. Pouk in vaja. Ako velja zapoved in ukaz glede verstvenega pouka, zakaj tudi ne glede verstvenih vaj? Ali dela zakon tu kakšen razloček? — Kakor hitro je šolsko vodstvo dobilo obvestilo, čuva že nad obema enakomerno avtoriteta šolske gosposke. Po razsodbi državnega sodišča se oče lahko prisili, da pošilja otroka k verstvenemu pouku. Verstvene vaje imajo pa zraven pouka isto veljavo in pravico, torej se sme in mora po zakonu uporabljati proti očetu ista sila. Prisvajana pravica očetova, po kateri bi smel otroka zadrževati od verstvenih vaj, je ukinjena v pravici šolske oblasti zlasti še zato, ker bi se sicer ne mogel doseči cilj šolskega obiska.

Ako je bila objava razsodbe drž. sodišča istinita in pravilna, potem bi bila ljudska šola zgolj še učilnica, po postavi je pa vzgojilnica. § 1. drž. šolskega zakona namreč pravi: »Ljudski šoli je naloga,

otroke npravno-versko vzgajati, razvijati jim dušne moči, oskrbovati jih s potrebnimi znanostmi in zvedenostmi, da se lahko dalje izobrazujejo za življenje, in dajati jim pravo podstavo, da bodo kdaj vrli ljudje in državljani.«

Vzgoja mora biti teoretična in praktična: pouk in vaja. Pouk brez vaje je brez pomena, prazen. Verstvena vzgoja brez verstvenih vaj je pa naravnost nemogoča.

Dokler bo obstala šolska obveznost, dokler bo imel § 1. drž. šolskega zakona veljavo, dokler bo imela ljudska šola namen in nalog, skrbeti za versko-npravno vzgojo, prav toliko časa mora šolska gospodstva zahtevati, da se vsi šolski otroci udeležujejo za ukazanih in oznanjenih verstvenih vaj, brez ozira na morebitne ugovore staršev ali njih namestnikov.

To dejstvo je potrdila tudi najnovejša razprava pri državnem sodišču dne 21. aprila t.l., ki je dognala, da so šoloobvezni otroci dolžni udeleževati se ukazanih in razglašanih verstvenih vaj. Razpravljalo se je o pritožbi nekega nadsprevodnika Antona Roniga iz nemškega mesta Aussig na severnem Češkem, vložena zoper odlok naučnega ministrstva češ, da se mu je kršila v državnih temeljnih zakonih zajamčena svoboda vere in vesti. Okrajni šolski svet v Aussig-u je namreč obsodil omenjenega Roniga na denarno globo, ker kot katoličan ni dovolil, da bi se njegov sin, učenec ondotne ljudske šole, udeleževal verstvenih vaj. Pritožil se je bil tudi zoper to, ker mu je okrajni šolski svet zapretel z zaporom, če bi se vztrajno protivil. Ukrepe okrajnega šolskega sveta je odobril c. kr. deželni šolski svet v Pragi.

V svojem vzklicu na državno sodišče navaja Ronig, da se mu je godila krivica, ker člen 14. državnega temeljnega zakona varuje vsakemu državljanu svobodo vere in vesti, in ker se ta fundamentalni zakon po poznejših odredbah ne more spremeniti in se tudi ni spremenil. Dalje trdi tudi, da državni šolski zakon zahteva pač dolžnost, obiskavati šolo in se udeleževati vsega pouka, torej tudi krščanskega nauka, ne pa obenem tudi verstvenih vaj.

Vladni zastopnik je poudarjal, »da se je državno sodišče v prejšnjem zasedanju pečalo z vprašanjem o verstvenih vajah in dolžnosti udeležbi takih otrok, ki imajo brezverstvene starše. V današnjem slučaju pa gre za to dolžnost glede katoliških staršev. Ako premotrujemo zgodovino šolskega zakonodajstva, moramo sklepati, da tvorijo verstvene vaje integrirajoč del verstvenega pouka. Novodobna šola je izšla iz konfesionalne šole. Državni temeljni zakon določa, naj Cerkev svoje zadeve sama upravlja. Ker je pa verstveni pouk na šolah izročen Cerkvi — pod končnim državnim nadzorstvom — se ji je s tem prepustila tudi pravica do verstvenih vaj, kajti državni šolski zakon ni hotel omejiti cerkvenih pravic.

Po cerkvenem umevanju so otroci obvezani ne le, da se priučijo temu, kar se je pri uri verstvenega nauka razlagalo, marveč da ver-

stveno mišljenje tudi udejestvujejo. Verstveni pouk zahteva torej več nego samo šolsko poučevalno delo; vpoštevati se mora pa tudi vzgojni moment.»

Državno sodišče je razsodilo, da se z izpodbijanimi odloki ni kršila temeljna državna postava, ki jamči in varuje svobodo vere in vesti, ker je otrok po določenih državnega šolskega zakona primoran, da se udeležuje pouka v vseh šolskih predmetih, in ker so verstvene vaje integrirajoč del verstvenega pouka.

Katehetski vestnik.

Katehetsko gibanje.

Povračilo ni lahka stvar ne za kri- vičneža, ne za onega, ki to poglavje v moralki proučuje, ne za spovednika, ki mora grešnika, obteženega s krivico, opozarjati na povračilo ter določati potre- bne okolnosti, kdaj, kako in koliko naj vrne. Enako tudi katehet nima lahke naloge, ko mu je treba pri srednji sku- pinii otrôk napraviti katehezo o drugem delu VII. božje zapovedi: o povračilu. Prof. J. Mlakar je obdelal to snov pri s e s t a n k u d n e 10. m a j a na splošno zadovoljnost. S pomočjo prikladne zgod- bice je izvajal vse dolžnosti, ki jih na- laga tatovom, goljufom, škodljivcem in drugim enakim krivičnežem VII. zapo- ved. Zborovalci so zanimivo katehezo z malenkostnimi pripombami odobrili in pohvalili. To in prejšnjo katehezo g. re- ferenta bomo prilično objavili v našem listu.

Katehetske beležke.

Nadzorstvo krščanskega nauka. Po- vsod reforme. Tudi glede nadzorstva krščanskega nauka in verskih vaj ho- čejo nekateri, naj bi se dosedanja n a p o v e d a n a vizitacija, ki se izvršuje z neko zunanjo svečanostjo, a ne doseže docela nameravanega smotra, spreme- nila. Nadzornik krščanskega nauka naj bi prišel — tako zahtevajo — nenapo- vedan, kakor dohajajo tudi svetni šolski nadzorniki; le tako bi se sigurno pre- pričal o vestnosti, skrbljivosti in spret- nosti katehetovi in o pravem stanju ver- skega znanja ter verskega življenja pri otrocih...

Zagovorniki tega nasveta imajo go-

tovo nekaj privržencev, a tudi protiv- niki bi se oglasili, če bi se hotela ta na- vada splošno vpeljati. Ugovarjalo bi se, da je po sedaj obstoječih predpisih treba naznaniti dneve, ko se bo vršila vizita- cija, šolski oblasti, ki potem obvesti do- tična šolska vodstva. Glede tega bi se sicer že našel še kak drug modus, ali zaenkrat je tako. Očitalo bi se tudi, da bi se z nenapovedanim nadzorovanjem utegnil jemati ugled katehetu, ki je po svojem poklicu in stališču kot duhovnik itak dolžan kolikormoč vestno izvrše- vati svoje katehetsko opravilo.

Temu nasproti bi se pa zopet lahko odvrnilo, da dekanijski nadzornik ne prihaja edinole kot »inspector«, marveč tudi kot »instructor«; vsaj tako bi člo- vek presodil in ocenil to častno, a tudi vestno službo. Z ozirom na to pa ka- tehetski listi vedno ponavljajo in ter- jajo, naj bi bili vsi nadzorniki res tudi strokovnjaki.

V Ljubljani dohaja škofijski nadzor- nik povečini nenapovedan k vizitaciji ali pa sporoči en dan poprej. Na deželi so razmere seveda drugačne. — Za danes smo to vprašanje samo sprožili. Morda se bo kdo oglasil s kakšnim na- svetom.

O poklicu semintja kaj izpregovoriti ni le koristno, ampak naravnost po- trebno. Obenem je pa umestno, da ka- tehet tudi poudarja visoko odliko devi- štva in da navdušuje za duhovski in re- dovniški poklic. Škof Zwerger je nekoč rekel: »Koliko je mladeničev in mladenk, ki bi iskali in našli krasni zaklad devi- štva, ako bi le njega vrednost spoznali.« P. Lehmkuhl S. J. piše nekje: »Ljudje so večinoma že po okoliščinah in zunanjih

razmerah takorekoč prisiljeni, oprijeti se tega in onega poklica. Bog hoče, da se v tem poklicu zveličajo. Mnogo je pa takih, ki si morajo stan šele izbirati, določati. Za te je silno važno, da zadenejo pravo in primerno zvanje. To je pa možno le, če prosijo Boga razsvetljenja, če se posvetujejo z modrimi osebami, če jih pouče in navduše učitelji, katehetje. Ako tega ni, nastopijo kot svetovalci: strasti, svetno naziranje, zunanji lesk; a taki svetovalci so najslabši. Duhovnikova dolžnost je, da pripomore do zmaže višjim, idealnim ozirom. Zato se priporoča, da se včasih ta važna zadeva obravnava v pridigi, pa tudi v katehezi; če se čuti potreba, je dobro poseči vmes tudi z osebnim posredovanjem, poukom in navduševanjem.

Razlaga sv. maše ni lahka stvar ne v višjih, kaj šele v nižjih razredih. Treba pa je o sv. daritvi večkrat govoriti tudi pri malih, da se jim vcepi kolikormoč jasno umevanje, pa tudi spoštovanje do sv. maše. Za pomoč naj bi morda služila sledeča preprosta skica, ki jo vsak katehet lahko nariše na velik karton ali pa vsaj na tablo:

Zgledi, uporabni pri katehezi.

»Saj nisem strahopetnež...« Kakor tisoči in stotisoči drugih, tako je bil početkom avgusta 1914 pozvan na bojišče tudi Maks N... iz Monakovega. Bil je ponos in veselje odličnih staršev, saj je bil edinec. Seveda je bil, odkar je postal »olikan gospod«, izgubil vero. Kot bivši enoletni prostovoljec je dosegel tudi šaržo častnika. Vdal se je svobodnemu življenju; bil je vsled svoje zgovornosti ter šegavosti povsod priljubljen.

Z mladostnim pogumom se je pripravljaj Maks za bojni ples, ko se je razglasila mobilizacija. Ljubeznivo, a vendar boječe ga opozori mati, naj bi tudi on, kakor toliko drugih, tudi olikanih častnikov in plemičev, pred odhodom na vojsko, prejel sv. zakramente. Toda Maks jo predrzno zavrne: »Saj nisem strahopetnež, da bi se bal smrti!«

S težkim srcem se mati poslovi od nespokornega sina. Vse njene prošnje, pa tudi resen opomin očetov je bil brez uspeha. Dolgi dnevi in tedni so minevali brez sporočil. Na zalega sina poprej tako ponosna mati je bila sedaj vsa potrta in se je vidno starala. Pomoči je iskala pri žalostni Materi božji pod križem. Če je le mogla, je stopila v cerkev »Herzogs-Spital-Kirche«, k milostipolni podobi »Žalostne«. Molila je: »O Mati, spravi mojega ubogege sina s svojim božjim Sinom, saj je tudi zanj umrl. Ne dopusti, da bi bila kri tvojega božjega Sina zastoj tekla za mojega ubogege otroka!«

Nekega dne je bilo ime Maks N... v zaznamku izgub. Bil je mrtev... Nesrečno mater je vznemirjalo predvsem vprašanje: Kako je umrl? Ali se je izpreobrnil pred smrtjo?

Nekaj dni zatem pride slabo pisana vojna dopisnica sledeče vsebine:

»Ljubi starši! Močno sem ranjen. Dmov me ne bo več. Spovedal sem se in prejel sv. obhajilo. Na svidenje v nebesih! Vaš Maks. (Dostavek.) Ne jokajte, zdaj lahko umrjem...«

Mati je pač plakala, a njeni bolesti je bila odvzeta glavna grenkoba. S solzami, ki jih je točila po svojem sinu, so se družile solze hvaležnosti do žalostne

Matere božje. Vojska je rešila njenega sina za vso večnost.

»**Vojska je zame sreča.**« V vojaški bolnišnici v S. leži mladosten vojak, poln živahnosti, a bled, zdelan in shujšan. Ranjen je že tretjič, a še ga vleče nazaj na bojišče. Ob nekem obisku se je izrazil takole: »Vojska je zame sreča; zdaj sem postal šele pošten kristjan, a marsikaj moram še popraviti... Pred vojsko sem bil trgovski uslužbenec ter se mi je uprav bilo poverilo vodstvo v trgovini. Na bojišče sem šel kot prostovoljec. V verskih stvareh sem se slabo obnašal. Če so drugi molili, sem se smejal in delal neslane dovtipke. Ob bajonetnem naskoku sem bil 14. avgusta ranjen v nogo. Obležal sem; drugi so se drevili čez me naprej. Tu sem prvokrat tudi sam molil, kajti ne bi bil rad imel, da bi me pohodili. Tisti, ki me je odnesel na obvezovališče, je bil naš vojaški duhovnik. Med potjo ga je v desno ramo zadela krogla; toda ni me pustil, dokler ni došel na varno mesto. To me je ganilo in jel sem zopet spoštovati duhovnike. V bolnišnici sem si kratil dolgčas z branjem. V roke mi je prišel časopis »Simplizissimus«, kar me je iznova pokvarilo. Jel sem se zopet norčevati in nehal sem moliti. Dne 4. oktobra sem na bojišču dobil strel v ramo. Tudi ta nesreča me še ni izmodrila. V bolnišnici me moj sosed z vso resnobo posvari, rekoč: »Ljubi Bog je že storil svoje in sicer dvakrat, da bi te izpreobrnil; če boš še vtretje ostal mrzel, potem pa glej, da ne boš šel z živim telesom v pekel!« — 27. novembra je sikalo, čvrčalo, bobnelo in grmelo kakor v peklju. Dvema tovarišema, ki sta stala pred menoj, je šrapnel odtrgal glavi; desnemu tovarišu je bil razparan trebuh, da so se mu videla čreva; na levici sem videl, kako je nekdo zblaznel od groze, raztrgal na prsih obleko ter begal nasproti sovražnemu ognju. Naenkrat se posveti, počí, nekaj me udari v stran. Kaj se je okrog mene godilo, ne vem. Toliko sem se zavedal, da je slonela na meni neka teža, vse telo je bilo kakor otrplo. Čutil sem strašne bolečine; smrtna groza me obide in zdi se mi, kakor da sem res živ v peklju. Noben človek si ne more predočevati, kako grozno je bilo.«

Pri teh besedah prime vojak križ v tresoče roke, ga pritisne na ustnice, potem pa nadaljuje:

Ko se prebudim, sem ležal v bolnišnici; poleg mene je umiral vojak, ki mu je vojni kurat prinesel sveto popotnico. Čul sem besede: »O Gospod, nisem vreden...« Tudi jaz se obrnem proti duhovniku in šepčem z njim: »Gospod, nisem vreden, da mi pomagaš; usmili se me!«

Kakor bi me bila obšla neka luč od sv. zakramenta, so mi stopili pred dušne oči vsi moji grehi. Čutil sem neko posebno zaupanje do božjega Zveličarja in njegovega namestnika, ki sem se mu takoj nato obtožil vseh pregreh. Zdaj mi prinese duhovnik vsak teden dvakrat sv. zakramente. Da, vojska je moja sreča! Veliko se je moralo za nas vojake moliti, da smo deležni te sreče; pa tudi sami zdaj mnogo molimo. V štirih tednih — pravi zdravnik — bom smel zopet na bojišče, a zdaj z Bogom za cesarja in domovino.«

»Emmanuel« 1915, št. 2.

Sreča sv. maše. Iz bolnišnice v Jägerndorfu je pisal ranjen vojak staršem v Eberschwang sledeče pismo: »Upam, da me bo rožnovenska Kraljica tudi vbodoče varovala.« Potem pa popisuje službo božjo, pri kateri je bilo 300 bolnikov s svojimi zdravniki. »Ljubi starši! Kako velika sreča je za vojaka v teh bridkih dneh, da more svoja čutila in svoje srce odkriti pred Najsvetejšim. Ta ura mi ostane v vednem spominu. Odkritosrčno povem, da sem se zjokal kakor otrok in še marsikdo izmed tovarišev. Tu človek šele spozna, kako srečen je oni, ki more doma vsako nedeljo iti k sv. maši; in vendar jih je mnogo, ki te sreče ne znajo več ceniti. Tem bi pač privoščil, da bi vse to doživeli, kar smo mi; gotovo bi potem vestno izpolnjevali svoje nedeljske dolžnosti.«

»Ave Maria« 1915, št. 3.

Vir junaške srčnosti. Pod naslovom »Naš junak« je objavil »Mir« v št. 32. sledeče pismo: Vinko Pečnik, ki je odšel že meseca julija 1914 na bojišče ter se je udeležil v sprednjih vrstah vseh večjih bojev v Galiciji in Karpatih, piše svoji ženi: »Včeraj (22. marca 1915) sem prejel Tvoje drago in tolažilno

pismo in tudi tiskane molitve za vojake v boju. Ljuba žena! Ne bodi v skrbeh zame. Moje zaupanje v Boga in Marijo je neomajano, ker imam prevelike skušnje za seboj in ker poznam pregovor: „Ako človek Boga ne zapusti, tudi Bog človeka zapusti ne bo.“ Mnogokrat sem bil do smrti izmučen, da sem mislil, vsak čas me more podreti na tla, toda dobri Bog mi je poslal vedno dobrega tovariša ali priložnost, da sem se zopet okrepljal in izpočil. Najstrašnejše je bilo v boju pri Grodeku. Tam nas je sovražnik nadlegoval noč in dan, tako da nisem spal šest dni in šest noči in tudi jedel nisem nič posebnega. Ko je bila sila najhujša, sem si skuhal kave, da bi si bil vsaj malo želodec pogrel. Ko je bila kava gotova, grem gledat v prteno torbico, če je še kaj kruha v nji. Medtem mi je pa skočila prava živa žaba v kavo. Kaj sem hotel? Brez pomisleka sem zlil proč še to kavo — zadnje tolažilo mojega želodca. Kmalu po tem presenečenem kuhanju smo odkorakali naprej čez grozovite mlake, da smo se v njih do kolen udirali. Oh, kako težko sem izdiral nogi iz blata, ko mi je prej uničila južino žaba! Nato sem bil poslan na patroljo v neki gozd, kjer je ležalo mnogo mrtvih Rusov. Položaj naših želodcev nas je pri-

silil, da smo začeli obračati najdene ruske nahrbtnike; in res smo našli pri enem dovolj ovsenega kruha. Spet smo bili za nekaj časa na konju.

Bližajo se velikonočni prazniki, seveda ne bodo tako veseli kot drugokrat; pa usmiljeni Bog bo dal, da bodo gotovo drugi velikonočni prazniki bolj srečni kot letošnji...

Draga žena! Lahko bi že prišel v bolnišnico tedaj, ko sem bil bolan, pa moja zvesta obljuba in zaprisega mi ne dopušča, da bi se poprej ganil z bojišča, dokler ne bo sovražnik pregnan iz domovine, in šele tedaj se podajo moje misli in želje domov, ali pa, dokler mi blede smrt ne zatisne oči, da popolnoma obnemorem ali da mi jeklo in svinec ne zdrobi udov. Bodite pozdravljeni vsi, posebno Ti ljuba žena s sinčkom. Tvoj mož Vinko, četovodja.

To je mož, ki se neomajano drži gesla naše slovenske katoliške mladine: „Vse za vero, dom, cesarja!“ Zato pa tudi krasi njegove prsi že druga srebrna hrabrostna svetinja in v tretje odlikovanje je predlagan. Naša katoliška izobraževalna društva morajo biti ponosna, da vzgajajo take junake, ki so naše najlepše spričevalo pred ljudstvom in oblastjo.

Učiteljski vestnik.

Sklep šolskega leta. Na srednjih šolah v Ljubljani so definitivno prenehali s poukom dne 21. maja. Šolske stavbe so uporabili za vojne bolnišnice, deloma so se v njih nastanili železniški in poštni uradi iz Trsta. — Na vseh graških in okoliških šolah so zaključili tekoče šolsko leto že 12. maja, ker so se šolska poslopja oddala vojaškim namenom. Pouka na srednjih šolah pa ne name ravajo predčasno zaključiti. V kolikor je prišlo v šole vojaštvo, so poiskali nadomestila po privatnih hišah.

Namesto venca. »Slomškova zveza« je podarila namesto venca v spomin pokojni zvesti in zgledni članici Mariji Vider — 30 K za »Pripravniki dom«.

Vodstvo ljubljanskega dekliškega liceja je še nadalje poverjeno ravnatelju Ivanu Macherju.

Zborovanje. Dne 6. junija je bilo sklicano na Dunaju zborovanje učiteljstva poljskih srednjih šol. Predmet posvetovanja: Srednješolstvo ob času vojske.

Pozdrav »Slomškovi zvezi« pošilja zopet tovariš nadučitelj Fr. Silvester iz Bijska v Sibiriji. Naznanja, da je poslal gotovo že 20 dopisov za naš list, uredništvo pa o tem nič ne vé.

Napredovanje v šolski službi. V osmi činovni razred je uvrščen c. kr. okrajni šolski nadzornik gosp. Fran Gaberšek. — Vadniški učitelj g. Jožef Pavčič bo dobival prejemeke 9. čin. razreda. — V VIII. činovni razred so pomaknjeni srednješolski profesorji: Kateheta Andrej Plečnik in dr. Josip Jerše; prof. K. Hočevar, dr. D. Lončar, dr. M. Potočnik; v VI. činovni razred je prišel Ivan Šubic, ravnatelj c. kr. obrtne šole v Ljubljani.

Bojišče. V ruskem ujetništvu se nahajajo: Viktor Gerčar, učitelj v Ribnici na Kranjskem; Julij Sevnik, učitelj v Dramljah; R. Zupanek, učitelj v Novi cerkvi pri Celju; Val. Doljak, učitelj v Batah na Goriškem; Emil Adamič, učitelj in skladatelj v Trstu; M. Trošt, nadučitelj v Dolenji vasi pri Ribnici.

Začasno vodstvo na šestrazrednici v Mostah je prevzel namesto nadučitelja Jankota Grada, ki je pozvan na nadzorniško mesto v Novem mestu, učitelj Janko Čepon.

Šolstvo. V Ljubljani imajo šolski pouk samo še dekliske ljudske šole razen Mladike in razen nemške dekl. osemrazrednice.

Dopis iz ruskega ujetništva.

Krutejalaga, 16. maja 1915. V mestu Bijsk nas ni več. V ponedeljek 3. maja 1915 smo zapustili prijazno, avstrijskim vojnoplenjenim naklonjeno mesto, ko smo se prej z navdušenimi živio-klici zahvalili skrbnemu vojskinemu načelstvu.

Parnik nas je ponesel po Biji in po Obu do Novega Nikolajevskega, odtod pa nas je, po izvršeni zdravniški preiskavi, potegnil »lukamatija« do postaje sibirske železnice Kočinovo, kjer je že čakalo mnogo nad sto voz, da nas popeljejo na kmete v 35 vrst oddaljeno vas in volost (županstvo) Krutejo Lago, kamor smo došli 6. maja 1915 proti večeru. Smo torej še vedno v tomski guberniji, a v kajnskem ujezdu.

Razdelili so nas po hišah po »1 do 4 čelovjeka«. Z nami sta tudi dva avstrijska oficirja, med njima gosp. kapitan Jaroslov Kocovrek. Hrano plačujemo po 16 do 19 kopejk na dan, tako da še nekaj ostane za — tobak. Dobivamo namreč 22 kopejk in — prosto stanovanje.

Tukajšnje ljudstvo je prijazno, večinoma dobro, so pa seveda tudi egoisti vmes. Avstrijci pomagajo pri delu proti denarni odškodnini. Navadno odškodnina ni velika, mnogi Sibirjaki so precej revni priseljenci, ki ne morejo žrtvovati toliko, kot bi bilo — »nada«.

Hočeš nočeš se bo tudi želodec slovenskega učitelja privadil na običajno hrano bednega doma, ki je: krompir, čaj, hleb. — Opomnim pa, da plenjenih nihče ne sili k delu, zato se nekateri tudi ravnajo po znani italijanski prislovcici.

Na derevno je prišlo z nami tudi par ruskih vojakov nižjih činov, seveda brez orožja. Smo pod komando svojih oficirjev, a nad vsemi čuva — »volost«. Kompetentni faktorji pač vedo, da smo avstrijski Slovani mirni narod, zato so nam naklonili nadzorstvo, pod katerim čutimo popolno svobodo.

Vas, ki ima cerkev in šolo, je sprejela 400 plenjenih Avstrijcev slovenskega in romanskega debla. Nemci so drugod in, kot čujem, ne uživajo toliko svobode. Tu smo štirje učitelji — nejednake usode. Meščanski učitelj Pšežina (Čeh!) ima prav lepo stanovanje in hrano; z gospodarjem je bil celo na lovu, kjer je — Pšežina namreč — ustrelil zajca in divjo gos. — Ljubljanski učitelj Jeretina je v mlekarni pri trgovcu Levickem. Vsak dan »neskolko porabota«, zato mu ni treba plačevati izvrstne in obilne hrane. — Najbolj slabo sva zadela z učiteljem Blazinšekom. Usoda naju je zanesla v bajtico izven »mesta«, k številni in sila revni družini. Polagoma urejujeva toinono v našem »Betlehemu« in izven njege. — Pa nisem nesrečen; človek ob takih razmerah lažje izpopolnjuje »Betlehem« — svojega srca —. Že deset let nisem spal tako dobro, tako mirno in pokojno, kot snivam že več dni v najrevnejšem domu — sibirske barabinske stepe.

Nadučitelj Fran Silvester.

Grda razvada in šola. Na raznih potih in celo na travnikih zunaj mesta vidimo pogostoma razbite steklenice od piva. Ukoreninila se je med nekatere

sloje ne kaj priporočljiva navada, da izpraznjene steklenice mečejo ob tla. Ti prevzetneži pač ne pomislijo, da škodujejo s tem največ sebi, kajti pivovarji se

odškodujejo s tem, da vare slabše pivo oziroma povišajo cene. Tudi šolski otroci prav radi postavijo najdeno steklenico kot tarčo ter jo obmetavajo s kamni. Primeri se raditega večkrat, da si bosonožci z razbito steklenico obrežejo noge.

Pred več tedni smo čitali prošnje, naj se nabirajo prazne steklenice, ker so posestniki mineralnih vodâ pripravljene dati zdravilno vodo vojaškim bolnicam brezplačno.

Šolska mladina potrebuje torej tudi v tej zadevi primernege pouka, ki se naj pri njem še opozori, kako škodljive so alkoholne pijače. —a—

Novo kinogledišče so otvorili v Ljubljani. Zatrjuje se, da bodo predstave dostojne in prvovrstne in da so izključeni filmi dvomljive vrednosti. O tem nas bo poučila bodočnost. Mi kot pedagogi se nismo nikoli posebno ogrevali za kino-predstave, četudi bi bile v moralnem oziru docela korektne, kar je pa skoraj izključeno. Za mladino ostane prejkoslej izdana odredba, da kinopredstav ne sme posečati, razen če bi bile slike strogo cenzurirane in če bi se zanjo priredili posebni sporedi.

Vojska nas uči... Marsikako izkušnjo smo si že pridobili, odkar imamo svojce na bojiščih. Vse dobre, koristne in blagodejne uspehe sedanje vojske izrabljaj učitelj tudi v šoli. Hote ali ne hote se moramo privaditi tudi skromnosti. Učiteljstvu sicer skromnosti ni treba posebno priporočati, ker je ta »čednost« itak nješa stalna spremljevalka. Kot zgled skromnosti bo mogel

vsak učitelj in vsaka učiteljica vselej, osobito pa v teh hudih dneh, to čednost presajati tudi na šolsko polje, kjer se najde dovolj razkošno in s pretirano iznajdljivostjo opremljenih cvetk. Skromnost naj zavlada v obleki, skromnost v jedi. Otroku potrebuje sicer krepke, tečne, pogostne hrane, da se povoljno razvija, da ne zaostaja v rasti in moči. Toda dostikrat nerazsodni roditelji le preveč obkladajo svoje ljubljence z jedjo, kar brez dvoma kvarno vpliva na njihov telesni razvoj. Tu naj s poukom poseže vmes učitelj, ki naj otrokom prilično tudi razloži, kako je treba jesti, kako jedila zauživati. Prav v zadnjih tednih opozarjajo zdravniki na okolnost, ki je kriva, da ljudje veliko preveč jedil potrebujejo, bolje potratijo. Večinoma namreč jed premalo prežvečimo, zato se poizgubi mnogo redilnih snovi, ki gredo v nič. Ako je človek lačen, navadno hitro in hlastno je ter tako prepusti želodcu naporno delo, ki ga seveda ne more zmagati. Želodec boleha, jed se kvari, redilna moč je izgubljena. Ako bi vsako jed pravilno prežvečili, bi se količina hrane lahko za eno tretjino do polovice zmanjšala. Hrana se mora v ustih pošteno zdrobiti in prepojit s slino tako, da takorekoč sama izgine po grlu. Žirafa prevrne v ustih vsak grizljaj, — tako se je prepričal berolinski zdravnik dr. Adolf Pohl — do 120 krat, preden zdrobljeno kašo pogoltne. Povejmo te reči otrokom! Kdor hlastno je — je vsak zapravljevec.

Raznoferosti.

Prepovedane slovenske čitanke. Naučno ministrstvo je zaustavilo rabo slovenskih čitank v vseh slovenskih državnih srednjih šolah. Med počitnicami bodo profesorski zbori sestavili cenzurirana skripta, ki jih bodo za prvo silo rabili v šolah.

Šolsko cvetje. Iz spisovne valje... »Osel je zelo koristna in umna žival, torej nikakor ne zasluži imena »osel«...» — Ko je katehet dokončal nauk o nedolžnih betlehemskehi otročičih, vpraša: »Zakaj je ukazal Herod, naj

se pomore vsi dečki?« — Vse molči; samo mala Elica dvigne roko in pravi: »Ker morajo deklice za vojake plesti.«

Šolstvo na Ruskem. Naučni minister v Petrogradu je odredil priprave, da se uvede na Ruskem splošna šolska dolžnost. — Ali imajo ruski veljaki kake neljube poizkušnje iz sedanje vojske?...

Vojska in šola. Naučni minister v Nemčiji je odredil, da naj bi se po vseh višjih šolah pridejala letnemu poročilu skupna priloga s poučnimi sestavki o pomenu pouka in vzgoje za brambno

moč mladine, o učiteljstvu in o gojen-
cih, ki so se udeležili vojske, o tistih
učiteljih, ki so bili odlikovani ali pa so
padli. Tudi važnejša pisma in sporočila
učiteljev in gojencev naj bi se ponatis-
nila.

V Belgijo se deloma vrača redno
življenje. V mestu Antwerpen so se že
davno pričele šole. V premožnikih je
70% rudokopov na delu.

Češko šolstvo. Oblasti so zaprle če-
ško ljudsko šolo v občini Poštorna blizu
Dunaja, z izjavo, da po zakonu ni dovo-
ljena. Poštorna ima povečini češko pre-
bivalstvo.

Kaj se največkrat ne zgodi?... Da
bi kdo sam od sebe vrnil knjigo, ki jo
je dobil na pódobno. Treba je skoraj
vselej pritiska.

**Društvo za katoliško vseučilišče v
Solnogradu** je imelo nedavno 32. občni
zbor. Kljub neugodnim razmeram se je
društveno premoženje pomnožilo za
102.577 K (lani 115.692 K). Med daro-
valci se imenuje tudi bavarski častnik v
pok., ki je v minulem poslovnem letu
daroval v ta namen 24.000 K. Skupno
premoženje za katoliško vseučilišče
znaša sedaj **4,591.816 K 48 vin.** V knjiž-
nici za bodoče vseučilišče je zbranih že
50.000 del; v dvorani za časopise se na-
haja 130 revij in listov.

Odkrto priznanje. Neke alzaške ob-
mejne vasi v Vogezih, ki so jo bili za-
sedli Francozi, so se zopet polastili nem-
ški vojaki. Po svoji navadi so bili Fran-

cozi odpeljali župnika, učitelja in župana
kot talnike neznanu kam. Pred šolsko
poslopje prijezdi nemški častnik, ki je
imel opravilo pri ondi nastanjenem po-
veljstvu. Šolska mladina se je veselo
gnetla tam okoli. Urno skoči živahen
deček k častniku, da bi mu konja držal.
Za plačilo je dobil lep kos kruha, ki ga
je v vasi itak bilo že zelo malo. Postrež-
ljivi deček je častniku marsikaj povedal
o francoskih vojaki. »Povej mi po pra-
vici,« vpraša slednjič častnik, »kóga
imate vi dečki rajši, ali Nemce, ali Fran-
coze?« — »Eh', d' Franzose,« se odreže
deček. — »Kako to?« — »He, die han-
doch unsern Herrn Lehrer mit furt
gnumme!«

Ljudsko vseučilišče. Dne 25. aprila
so otvorili v mestu Buenos-Aires prvo
ljudsko vseučilišče.

Šolo za oslepele vojake so ustanovili
na Dunaju. Društvo »Frauenvereini-
gung« (Wien VI., Dreihufeisengasse 3)
daje o posameznostih potrebna navodila.
Oslepele vojaki se uče pisati in čitati.

Izkopine v Solinu. Starinoslovec
msgr. Fr. Bulić je odkril ostanke stare
bazilike v Solinu pri Splitu. Našel je
enašt podstavkov, ki so na njih sloneli
stebri; dva sta iz belega granita. Uče-
njak Bulić trdi, da je tu stala bazilika s
tremi ladjami. Osrednja apsida je imela
ovalne dolbine, kjer so imeli sedeže du-
hovniki. Po mnenju msgr. Bulića je to
bazilika sv. Petra, v kateri je bil kro-
nan leta 1076. hrvatski kralj Zvonimir.

Slovstvo in glasba.

Ansprachen bei der ersten hl. Kom-
munion und bei der Schulentlassung von
Otto Häfner, Paderborn, Schö-
ningh. M 1-20. Zvezek vsebuje 16 na-
govorov za slovesnost prvega sv. obha-
jila in osem poslovilnih govorov odha-
jajočim učencem. Je vse dobro porabno.

Kommunionlehren für Kinder und
Jugendliche. Bearbeitet von Hein-
rich Stieglitz, Stadtpfarrprediger
in München. 1915. Jos. Kösel'sche Buch-
handlung, Kempten - München. V tem
novem delcu je zbral marljivi strokov-
njak 25 nagovorov kot nekako pripravo
za prvo sv. obhajilo; porabni so za

šolo, še bolj za cerkev. Zadnji govor je
primeren za dan prvega sv. obhajila.

Nemščina brez učitelja. I. del. Nem-
ška slovnica za samouke. Tretja, pre-
delana izdaja. — Priredil Pavel Novak.
V Ljubljani, 1915. Založila Katoliška
bukvarna. Cena K 1-20. Ročna knjižica
bi bila primerna tudi za mladino, ki ima
izobrazbo ljudske šole na kmetih, pa se
hoče v kolikormoč kratkem času pri-
učiti nemškemu jeziku. Dobi se tudi
II. del, ki obsega slovensko-nemške raz-
govore in velja ravnotako K 1-20.

»Svetovne vojske« je izšel 14. se-
šitek.

